

JOHANNES AAVIK
EESTI KEELE EMOTSIOONISÕNAVARA
RIKASTAJANA. 100 AASTAT HILJEM.
Kadri Remmet

Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa II
Väike-Maarja, 24.–25. aprill 2013

MIKS?

- Keeleuuendus
- Milliste emotsioonide osas kõige rohkem keelt rikastati?
- Millised sõnad milliste emotsioonide jaoks?
- Mis on nendest sõnadest saanud?

KUIDAS?

- Johannes Aavik “Uute sõnade ja vähem tuntud sõnade sõnastik” (1921)
- “Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006”
- “Eesti keele seletav sõnaraamat”

EMOTSIOONI MÕISTE

- Emotsioon on “organismi seisund, millega kaasnevad märgatavad kehalised muutused (hingamises, pulsis, näovärvis jne), mida subjektiivselt teadvustatakse mingi tundmusena (nt paaniline hirm), mille nimetamiseks on keeles oma sõna (hirm) ja mis tõukab mingil viisil tegutsema (põgenemine).” (Allik 1997: 132)

EMOTSIOONISÕNAVARA

- 1) Ekspressiivid
- 2) Deskriptiivid
 - 2a) otsesed
 - 2b) piltlikud
 - - metafoorsed
 - - metonüümilised

TÖÖ KÄIK

- Kõik emotsioonidega seostuvad sõnad – üle 500.
- Sõnaliigid.
- Testlaused.
- Emotsioonigrupid.
- Tüved.
- Tüvede võrdlus sõnaraamatutega.

SÕNADE PÄRITOLU

- Eesti keel.
- Murded.
- Soome keel.
- Tehistüved.
- Kaugemad keeled.

KÜSITLUS

- Sämpsatus – segaseks minek (kohkumisest), kohkumus.
- Jallidus – armukadedus.
- Iletav – vastik, jälk.
- Kiuk – äge viha, ärritus.
- Nürbe – tusane, pahane, haavatud.
- Hõllandus – igatsus, ihkamine, isu.
- Ilutsema – rõõmus olema, lõbutsema.
- Tiiras – suguhimuline.

KÜSITLUS (2)

- Jõõr – himu, kiimalus.
- Hillitsema – tagasi hoidma, taltsutama.
- Kihk – kirg, iha; lõikav valu, valuhoog.
- Äng – rõhutud, surutud, kinnine olek, kitsikus.
- Vimm – kestev, küdev, kange viha.
- Uje – kartlik, arglik.

KOKKUVÕTE

- Johannes Aaviku soovitatud emotsioonisõnavara.
- Sõnu kokku 190, tüvesid 128.
- Allikateks eesti murded ja soome keel.
- 13 emotsioonigruppi.

KIRJANDUS

- Aavik, Johannes 1921. Uute sõnade ja vähem tuntud sõnade sõnastik. Teine parandet ja suuresti täiendet trykk. Tallinn: A. Keisermann'i kirjastus.
- Allik, Jüri 1997. Psühholoogia lihtsusest. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Kövecses, Zoltán 2000. Metaphor and Emotion. Language, Culture, and Body in Human Feeling. Cambridge: Cambridge University Press.
- Remmet, Kadri 2012. Johannes Aavik eesti keele emotsioonisõnavara rikastajana. 100 aastat hiljem. Bakalauserusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele osakonnas.
- Vainik, Ene 2001. Eestlaste emotsioonisõnavara. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele osakonnas. <http://www.eki.ee/teemad/emotsioon/emotsioon.pdf>
- Vainik, Ene 2002. Millest on tehtud eestlaste emotsioonisõnavara? – Keel ja Kirjandus 8, 537–553.

